Mormii Mushrikootaa-Kutaa 4

Description

Qurâ€™aana ilaalchisee Mormii Mushrikoota-kutaa 2ffaa
Ammas Mushrikoonni kijiba biraa Nabiyyitti (SAW) maxxansan. Kijibni kunis, â€œQurâ€™aana kana Muhammadtu ofirraa fuudhe dubbate. Yookiin namoota durii irraa waraabe.â€• Kiristaanonni ammaas kijiba kana keessatti yommuu akkana jedhan isaan waliin hirmaatu: â€œMuhammad Qurâ€™aana macaafa qulqulluu irraa garagalche.â€• Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa akkana jechuun Mushrikootaa, Kiristaanota fi garee biraatiif deebii deebisa:

﴿قُلْ أَنزَلَهُ ٱلَّذِى يَعْلَمُ ٱلسِّرَّ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا ٦﴾

â€œJedhi â€˜Samiwwanii fi dachii keessatti iccitii [hunda] Kan beekutu isa (Qurâ€™aana) buuse.â€™ Dhugumatti Inni akkaan Araaramaa, rahmata godhaadha.â€• Suuratu Al-Furqaan 25:6

Nama Qurâ€™aanni kuni kitaaba Kiristaanota fi Yahuudota irraa waraabame jedhuuf deebiin isaaf kennamu, â€œ**Samiwwanii fi dachii keessatti iccitii [hunda] Kan beekutu isa (Qurâ€™aana) buuse.â€•** taâ€™a. Qabiyyee deebii kana keessa jiru hubachuuf wanta Qurâ€™aanni of keessatti qabate beekun nurra jira. Akkasumas, haala namoota jecha kijiba kana jedhanii fi iccitii isaanii Rabbiin qofti beeku hubachuu qabna. Wanta Qurâ€™aanni of keessatti qabate ilaalun qorataa tokko gara wantoota armaan gaditti isa qajeelcha:

1ffaa-Tooftaan dubbii itti ibsuu Qurâ€™aana keessatti dhufee fi kitaabban Qurâ€™aana dura dhufan jidduu wal fakkeenyi hin jiru. Ijaarsi himaa fi jechoota Qurâ€™aana keessa jiruu fi kitaabban darban keessa jiran wal hin fakkaatan. Kuni jechoonni Qurâ€™aanaa kitaabban darban irraa kan hin waraabbamne taâ€™uu ifaan ifatti agarsiisa.

2ffaa-Dhimmoota amantii irraa wanti Qurâ€™aana keessatti dhufe kan hiikni isaanii kitaabban darban kanneen akka Suhf Ibraahim fi Muusaa, Tawraat, Zabuur, Injiil fi kanneen biroo keessatti buâ€™e,

dhimma amanti kana Kan buuse Tokkicha akka taâ€™e mirkaneessa. Innis Rabbiidha. Fakkeenyaf, waaâ€™een tawhiida (Rabbiin tokkichoomsu) Qurâ€™aana keessattis, kitaabban darban keessattis buâ€™ee jira. Osoo kitaabban kunniin jijjiramu ykn micciramuu fi baduu baatanii silaa dhugaa kana ifa baasu.

Garuu kitaabni amanti Kiristaanotaa fi Yahudoota harka jiru, kitaaba micciramee fi itti dabaluu fi irraa hirâ€™isuun hundee sirrii irraa kan jijjirameedha. Kanaafu, hanga xiqqoo malee, wanti Qurâ€™aana keessa jiruu fi wanti kitaabban isaanii keessa jiru guutumaan guututti walitti hin galu.

Hundeen sirriin Rabbiin oltaâ€™aan nabiyyoota darban irratti buuse kiristaanota fi yahudoota keessatti iccitii garmalee dhokfamu taâ€™ee jira. Amantiin Rabbiin namootaaf kaaâ€™e tokkicha waan taâ€™eef, qabiyyeen ergaa Nabiyyoota Rabbiin irraa ergamanii walitti kan galan taâ€™uu qaba. Garuu kitaabban kunniin kan badanii fi iccitii keessaa iccitiii guddaa waan taâ€™aniif eenyullee hundee amantii sirrii taâ€™ee kitaabban kanniin irraa waraabu hin dandaâ€™u. Fakkeenyaf, Rabbiin Tokkichoomsun (tawhiinni) hundee amantiiti. Tawhiinni ergaa nabiyyoota hundaati. Kitaabban amma Kiristaanonni fi Yahuudonni harka qaban keessatti tawhiinni dhimma iccitii taâ€™ee fi kan badeedha. Garuu Qurâ€™aana keessatti tawhiinni balâ€™innaan kan ibsameedha.

Kuni Qurâ€™aana kan buuse Rabbii iccittii samiiwwanii fi dachii beeku akka taâ€™e agarsiisa. Qurâ€™aanni kitaaba Kiristaanonni fi yahuudonni â€œKuni Rabbiin irrayyiâ€• jedhan irratti tiiksadha. Kana jechuun wanta dogongoraa fi sobaa kitaabban kanniin keessa jiru ni sirreessa. Miccirrama achi keessa jiru ifa baasa. Wanta achi keessaa bade ni mirkaneessa. Amanti guutuuf wanta barbaachisu itti dabala.

Kanaafu, Kiristaanota Qurâ€™aanni macaafa qulqulluu irraa waraabbame jedhuuf deebiin sirriin taâ€™uu, **Jedhiâ€œSamiwwanii fi dachii keessatti iccitii [hunda] Kan beekutu isa (Qurâ€™aana) buuse.â€™â€•**
Qurâ€™aanni iccitii isaan dhoksanii fi haaqan waan ifa baasuuf Rabbii iccitii hunda beeku irraa buâ€™e.

3ffaa-Qurâ€™aana keessatti wanta buufamee keessaa dhimmoonni iccitii samiin wal qabatan kanneen akka pilaaneti, urjiilee fi dhimmoonni iccitii dachii kanneen akka namoota fi lubbuu qabeenyi birootin wal-qabatan dhufanii jira. Pilaanetotaa, urjiilee, dachii, namoota, lubbuu qabeenyi biroo ilaalchise wanti saayinsin yeroo ammaa irra gahee yeroo Qurâ€™aanni buâ€™u sanitti iccitii samii fi dachii Rabbiin qofti beekudha. Kitaabban darban keessatti waaâ€™een kanaa hin dhufne, namni yeroo sanitti beekus hin jiru. Dhugaan saayinsawaa Qurâ€™aana keessa jiraachun, Qurâ€™aana kan buuse Rabbii samii fi dachii keessatti iccitii beeku akka taâ€™e agarsiisa. Kanaafu, deebiin isaaniif maluu wanta barsiisa Rabbii oltaâ€™e keessatti dhufeedha: **Jedhi â€œSamiwwanii fi dachii keessatti iccitii hunda Kan beekutu isa (Qurâ€™aana) buuse.â€™**

4ffaa-Mushrikoonni, â€œKuni oduu durii namoota irraa waraabbameedha.â€• jedhan, isaan kijibdoota taâ€™uu sirritti beeku. Wanta jedhaniif ragaa hin qaban. Kan isaan kana jedhaniif hordoftoota isaanii dogongorsuu fi Qurâ€™aana fi Nabiyyii hordofuu irraa isaan garagalchuufi. Deebiin sirriin haala isaanii kanaaf maluu kenname**: Jedhiiâ€œSamiwwanii fi dachii keessatti iccitii hunda Kan beekutu isa (Qurâ€™aana) buuse.â€•**

Ragaa sobaa Ergamaa Rabbii irratti uumtaniif adabbii fi haloo Isaa irraa of eeggadhaa. Akeekachiisa kana booda yoo isaan araarama kadhatan, tawbatan, amananii fi Rasuula hordofan, Rabbiin araarama fi rahmata Isaatiin isaan kajeelchisa. Rabbiin oltaâ€™e ni jedha, **â€œDhugumatti Inni akkaan Araaramaa, rahmata godhaadha.â€•** Kana jechuun Inni yeroo hundaa nama gara Isaatti deebiâ€™ee araarama kadhatee fi karaa Isaa qabateef ni araarama, rahmata godha.[1]

Qurâ€™aana ilaalchise dubbii kijibaa Mushrikoonni fi namoonni biroo jedhan daran ifatti baasa. Qurâ€™aanni jecha namaati yoo jettan, wanta Qurâ€™aana fakkaatu fidaa ykn boqonnaa kudhan ykn boqonnaa takkaayyu fidaa jechuun isaan affeera. Yoo fidu dadhaban Qurâ€™aanni jecha namaa akka hin taane namni sammuu qabu haa mirkaneefatu. Affeerraa fi deebii kana mee keeyyattoota armaan gadi keessatti haa ilaallu:

﴿أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا۟ بِعَشْرِ سُوَرٍ مِّثْلِهِۦ مُفْتَرَيَٰتٍ وَٱدْعُوا۟ مَنِ
ٱسْتَطَعْتُم مِّن دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿١٣﴾ فَإِلَّمْ يَسْتَجِيبُوا۟ لَكُمْ
فَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّمَآ أُنزِلَ بِعِلْمِ ٱللَّهِ وَأَن لَّآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَهَلْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿١٤﴾﴾

â€œInumaayyu isatu [Qurâ€™aana] uumeâ€• jedhuu? Jedhi, â€œYoo kan dhugaa dubbattan taatan, fakkaataa isaa suurah kudhan kanneen [isin biraa] uumaman fidaa. Rabbiin gaditti nama dandeessan [gargaarsaf] waamadhaa.â€• Yoo isiniif deebii hin kenniin, [Qurâ€™aanni] beekumsa Rabbiitiin akka buufamee fi Isa malee haqaan gabbaramaan akka hin jirre beekaa. Kanaafu Muslimoota ni taatuu?â€• Suuratu Huud 11:13-14

â€œInumaayyu isatu [Qurâ€™aana] uumeâ€• jedhuu?â€• kana jechuun Mushrikoonni Makkaa ykn namoonni biroo akkana jedhu sila? â€œMuhammad Qurâ€™aana ofuma irraa fuudhe dubbatee â€˜kuni Rabbiin irraa buâ€™eâ€™ jedha.â€• Deebiin namoota kanaaf kenname kana fakkaata:
Wanta jettan kana dhugaa kan dubbatan yoo taatan, suurawwan (boqonnaalee) kan of biraa isin uumtan kudhan, suurawwan Qurâ€™aanaatin kan wal fakkaatan fidaa. â€œQurâ€™aanni jecha namaatiâ€• jechuu irratti dhugaa yoo taatan, suurawwan kudhan kan Qurâ€™aana fakkaatan uumuuf Rabbiin ala nama dandeessan gargaarsaf waamadha.

Isinii fi Nabii Muhammad (SAW) jidduu dandeetti Afaan Arabiffaattiin garaagarummaan hin jiru. Daâ€™waa isaa balleessuuf isin diinota fedhii guddaa qabaniidha. Yoo dhugaa dubbattan, suurawwan kudhan fidaa. [2]

â€œYoo isiniif deebii hin kenniinâ€• kana jechuun yoo suurawwan kudhan fiduu dadhaban, beekaa, isaan kanarraa dadhaboodha, Qurâ€™aanni kuni beekumsa Isaa, wanta Inni ajajee fi dhoowwe of keessatti qabatee Rabbiin irraa kan buâ€™eedha.[3] Ammas, Rabbiin malee haqaan gabbaramaan akka hin jirre beekaa. â€œ**Kanaafu Muslimoota ni taatuu?â€•** Kana jechuun ragaan erga isiniif dhiyaate booda Rabbiif ni ajajamtuu, Isa qofa ni gabbartuu?[4]

Mushrikoonni suurawwan Qurâ€™aana fakkaatan kudhan yommuu fidu dadhaban, gara suurah takkaatti isaaniif hirâ€™ifame. Ni jedha:

أَمْ يَقُولُونَ ٱفْتَرَىٰهُ ۖ قُلْ فَأْتُوا۟ بِسُورَةٍ مِّثْلِهِۦ وَٱدْعُوا۟ مَنِ ٱسْتَطَعْتُم مِّن
دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٣٨﴾

â€œInumaayyu isatu [Qurâ€™aana] uumeâ€• jedhuu? Jedhi, â€œYoo kan dhugaa dubbattan taatan, fakkaataa isaa suurah takka fidaa. Rabbiin gaditti nama dandeessan [gargaarsaf] waamadhaa.â€• Suuratu Yuunus 10:38

Qurâ€™aanni kuni Rabbiin irraa taâ€™uu yoo shakkitanii fi sobaan, â€œMuhammadtu ofirraa fuudhee dubbateâ€• yoo jettan, isinis suurah akka Qurâ€™aanaa takka fidaa. Namaa fi jinnii irraa gargaarsaaf nama dandeessan waamadhaa.

Ammas, Qurâ€™aana keessatti bakka biraatti dubbii kana jabeessuf ni jedha:
â€œWaan Nuti gabricha keenya irratti buufne irraa shakkii keessa yoo taatan, suurah akka isaa tokko fidaa. Dhugaa kan dubbattan yoo taatan, Rabbiin ala ragoota (deeggartootaa fi gargaartota) keessan waamadhaa.â€•Suuratu Al-Baqarah 2:23

Mushrikoonni fi namoonni biroo suurah Qurâ€™aana fakkaatu gonkumaa fiduu hin dandeenye. Kanaafu, affeerraa isaaniif dhiyaate hojjachuu erga dadhabanii, ilmi namaatii fi Jinnin wanta Qurâ€™aana fakkaatu fiduu hin dandaâ€™anii jechuudha. Akkuma irranatti arginu, gargaarsaf nama dandeessan waamadhaa, ragoota waamadhaa jedha. Kanaafu, wanta akka Qurâ€™aanaa fiduuf namoonni fi jinnooni osoo walitti qabamani, fiduu hin dandaâ€™an. Ni jedha:

قُل لَّئِنِ ٱجْتَمَعَتِ ٱلْإِنسُ وَٱلْجِنُّ عَلَىٰٓ أَن يَأْتُوا۟ بِمِثْلِ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانِ
لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِۦ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾

Jedhi, â€œOsoo ilmi namaatii fi Jinnooni fakkaataa Qurâ€™aanaa fiduu irratti walitti qabamanii, osoo gariin isaanii gariif gargaaraa taâ€™aniyyuu, fakkaataa isaa fidu hin dandaâ€™an.â€• Suuratu Al-Israa 17:88

Namoonni fi jinnooni hundi erga dadhabanii, Qurâ€™aanni Rabbiin irraa buâ€™uun shakkii hin qabu jechuudha. Ni jedha:

وَمَا كَانَ هَٰذَا ٱلْقُرْءَانُ أَن يُفْتَرَىٰ مِن دُونِ ٱللَّهِ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ ٱلَّذِى
بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ ٱلْكِتَٰبِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٣٧﴾

â€œ**Qurâ€™aanni kuni Rabbii gaditti kan sobaan uumamu hin taane. Garuu dhugoomsaa [kitaabota] isa dura turanitii fi addeessa kitaabati. Gooftaa aalama irraa taâ€™uun shakkiin isa keessa hin jiru.â€•** Suuratu Yuunus 10:37

â€œ**Qurâ€™aanni kuni Rabbii gaditti kan sobaan uumamu hin taane.â€•** Kana jechuun namas taâ€™e, jinnis taâ€™e, Malaaykas taâ€™e eenyullee Rabbiin ala Qurâ€™aana kana barreessun ykn ofirraa fuudhe dubbachuun ergasii â€œKuni Rabbiin irraa buâ€™eâ€• jechuu hin dandaâ€™u.[5]. Sababni isaas, uumamtoota keessaa eenyullee wanta akka Qurâ€™aana fiduu hin dandaâ€™u. Qurâ€™aanni wanta darbe, wanta ammaa fi wanta gara fuunduraatti dhufuu of keessaa qaba. Rabbii waan hundaa beekun ala eenyutu waan darbe, amma fi gara fuunduraatti dhufu hunda beekaa? Kanaafu, Qurâ€™aanni kuni kalaama (dubbii) Rabbii oltaâ€™aa fakkaata hin qabneeti. Akka mushrikoonni jedhan dubbii nabii Muhammadi (SAW) miti. Ammas akka gareewwan biroo jedhan, dubbii Malaykaa Jibriili miti. Qurâ€™aanni kuni dubbi ykn jecha nama kamiyyuu taâ€™uu hin dandaâ€™u.

â€œGaruu dhugoomsaa [kitaabota] isa dura turanitiiâ€• kana jechuun Rabbiin ala eenyullee Qurâ€™aana kana ofirraa fuudhee dubbachuu ykn barreessu hin dandaâ€™u. Garuu Gooftaa aalamaa irraa kan buâ€™eedha. Dhugaa kana wanta agarsiisu keessaa tokko, kitaabban darban kan Rabbiin irraa buâ€™an akka Nabii Muhammad (SAW) ergamuu fi Qurâ€™aanni isarratti buufamu beeksisanii fi gammachiisanii turan. Akkuma kitaabban sunniin (Tawraat, Injiil) beeksisan Qurâ€™aannis ni buâ€™e. Ammas, Qurâ€™aanni kitaabban darban kanniin keessatti wanta abbootin amanti jijjiran, micciranii fi dhoksan ifa baasa.[6]

â€œefi addeessa kitaabati.â€• Hayyoonni kanaaf hiika lamaa kennanii jiru. 1ffaa-Qurâ€™aanni kitaabban darban ibsa. Wanta isaan keessatti haala wali-galaatin dhufe Qurâ€™aanni takka takkaan ibsa. 2ffaa-Dirqamoota Rabbiin ummata Nabii Muhammad (SAW) irratti katabee fi wantoota haraama dhoowwe ibsa. Haraama fi halaala, murtiwwan amantii fi odeefannoo dhugaa addeessa (ibsa).[7]

â€œGooftaa aalama irraa taâ€™uun shakkiin isa keessa hin jiru.â€• Asitti aalama jechuun Rabbiin ala wantoota jiran hunda jechuudha. Hiikni aaya: Qurâ€™aanni kuni Rabbiin irraa buâ€™uun shakkiin keessa hin jiru. Qurâ€™aanni jecha Rabbii oltaâ€™aati. Bakka biraattis ni jedha:

﴿تَنزِيلُ ٱلْكِتَٰبِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِن رَّبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾﴾

â€œBuufamuun Kitaabichaa (Qurâ€™aanaa) Gooftaa aalama irraa taâ€™uun shakkiin isa keessa hin jiru.â€• Suuratu As-Sajdah 32:2

Qurâ€™aanni Rabbii oltaâ€™aa irraa erga buufamee, â€œAkkamitti Nabiyyii (SAW) irratti buufame?â€• gaafii jedhuuf, dabalataan kitaaba â€œ**Akkaataa Qurâ€™aanni itti buufamee fi Walitti Qabame**â€• ilaalun ni dandaâ€™ama.

Kitaabban wabii:

[1] Maâ€™aarij tafakurri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 6/360-362
[2] Zaadul Masiir 645, Maâ€™aarij tafakurri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 10/334, Tafsiiru Saâ€™dii 435
[3] Tafsiiru Ibn Kasiir 4/438
[4] Xabarii 12/345
[5] Maâ€™aarij tafakurri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 10/119, Tafsiiru Qurxubii-10/503
[6] Maâ€™aarij tafakurri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 10/120, Tafsiiru Saâ€™dii 418
[7] Maddoota olii, Tafsiiru Qurxubii-10/503

Date Created
September 27, 2019
Author
admin